

Școala sociologică de la București și mișcarea monografică din Dobrogea în secolul al XX-lea

■ ENACHE TUȘA

[„Ovidius” University, Constanța]

Abstract

Rural monographies from Dobrogea grouped information describing the movement of rural sociological research in several stages as they have been known by Romanian sovereignty after 1878 and up to present times. This movement that led to drawing up monographies reached its height during interwar times where The Sociological School from Bucharest initiated massive research in rural world from Dobrogea. Dobrogea's social feature was quite different from other Romanian space as there were important differences created by ethnic peculiarities from this region that became part of Romania after 1878.

Keywords

monographies; rural world; sociological research; identities

1. Considerații preliminare

Monografiile din Dobrogea au dat publicității informații care descriu mișcarea de cercetare sociologică rurală în mai multe etape așa cum au fost cunoscute de administrația românească de după 1878 și până contemporaneitate. În dezbaterile publice a epocii spiritul era definit în termeni precum cei în care se exprimă Paul Ștefănescu în 1915. Într-un articol din *Dobrogea Jună*, P.Ștefănescu susținea că viața politică și culturală a Dobrogei era abia către începutul ei. Autorul articolului era convins că: „acum se stabilesc condiții prinoase unei dezvoltări culturale locale normale. Noi cei de azi, suntem adesea fără s-o știm, martori mișcării de regenerare și de prefacere sufletească a acestui colț de pământ scump. Pentru aceasta însă, noi trebuie să servim aceluia ce întrețin și hrănesc mișcarea culturală dobrogeană cât mai mult, izvoare de informație asupra trecutului, evoluției, civilizațiilor succedate, a declinurilor sau progreselor culturale ale întregii Dobroge.”¹

Anul 1915 în reconfigurarea socială a Dobrogei este important din cel puțin două motive: 1) este ultimul an

---

1 Paul Ștefănescu, „Monografii Dobrogene”, *Dobrogea Jună*, 6-7(1915):4.

înainte de ocupația germano-bulgară² din 1916 și sfârșitul unei etape a colonizărilor românești care efectiv au fost sistate deoarece România nu mai avea autoritate în acel moment în teritoriul dobrogean; 2) Pentru cercetarea noastră anul 1915 este important pentru colonizările românești în Dobrogea datorită faptului că acordarea drepturilor politice dobrogenilor (1909) ajută modelul social românesc să se impună ca o realitate concretă.

Dacă cercetăm puținele monografii rurale dobrogene până în anul 1944 putem observa că esența se concentrează pe încercarea de a dovedi *drepturile* pe care românii le au asupra teritoriului și *originea românească* a acestui spațiu intrat în componența României. Așa cum se poate vedea în *Cuvântul Dobrogei Noui*, foaia de cultură, informație și folclor care apare începând cu luna decembrie 1937 și până în aprilie 1939. Directorul acestui ziar C.D. Constantinescu-Mircești preciza că publicația avea preocupări culturale, școlare și bisericești în care se acorda o atenție deosebită folclorului, obiceiurilor și tradițiilor locale. În cuvântul înainte al primei ediții se afirma că: *Pe o parte a pământului frământat în trecut al Dobrogei, se află în curs mari și definitive prefaceri. Pleacă turcii ducând cu ei o lume de obiceiuri și de tradiții, o încredere nețarmurită în legile fixe ale destinului și odată cu plecarea turcilor, batalioanele de coloniști veniți să reânsuflească viața acestei provincii aduc cu ei alte tradiții și obiceiuri. Cronicari conștiincioși, ne vom da silința să înregistrăm în această foaie de cultură parte din manifestările atât de caracteristice, care zguduie în momentul de față viața socială a acestei provincii, este textul care apare în publicația amintită³.*

Caracteristica socială a Dobrogei cu totul aparte de restul spațiului românesc deoarece existau importante diferențe create de particularitățile etnice aferente acestui spațiu intrat în componența României după 1878. În primul rând existau o serie de probleme concrete în teritoriu precum lipsa forței de muncă, caracterul rudimentar al inventarului agricol, capacitatea redusă a forțelor aferente industriei care aproape lipsea.⁴ Cum au fost reprezentate în mentalul colectiv al comunităților etnice dobrogene aceste modele, instituțiile administrative precum și legile excepționale aplicate Dobrogei odată cu integrarea acesteia în cadrul statal românesc?

Etniile care reprezentau în Dobrogea alteritatea au beneficiat din plin de noua orientare politică a statului român sub Carol I care a abordat o politică integratoare și uniformizantă în ceea ce privește apartenența la sistemul social și politic românesc al acestor comunități. Se încerca o politică de convingere a comunităților etnice dobrogene că acestea fac parte dintr-un proiect politic în care ei sunt parte a aceluiași corp social încercându-se o departajare între conceptul de străin și cel de membru al corpului social.

Aducând în discuție această viziune, ar fi util, în analiza noastră, să integrăm și câteva caracterizări ale societății românești care, au fost cercetate în perioada interbelică altele decât cele întreprinse de Dimitrie Gusti. Profesorul Gusti nu era de acord să admită folclorul, etnografia și antropologia socială să fie incluse în domeniul științelor deoarece acestea erau menite să definească sociologia ca domeniu științific distinct, înglobând aceste trei domenii de studiu al grupurilor sociale⁵. Astfel, sunt luate în considerare aspecte precum cel legat de rolul elitelor în mobilitatea populației unei comunități, precum și transformarea acestora în națiuni. Acest

2 Gustav Ruckert și Olga Kaiter, *Memoriu al administrației de etapă din Dobrogea*, (Constanța: Editura Ex Ponto, 2012), 11-12.

3 *Cuvântul Dobrogei Noui*, 1(1937):1.

4 Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, (București: Ed. Univers Enciclopedic, 1997), 305.

5 Henry H. Stahl, *Amintiri și Gânduri din vechea școală a monografiilor sociologice*, (București: Editura Minerva, 1981), 138.

proces avea la bază selectarea tradițiilor culturale și a simbolurilor comunității, cultura fiind folosită în scop politic. Pe această cale se crea o unitate afectivă, dar și una de interese, care propulsa comunitatea respectivă, mobilizând-o în scopul atingerii telurilor sociale și politice propuse.

2. Campaniile întreprinse de Școala Sociologică de la București în Dobrogea

O amplă evoluție a cercetărilor monografice rurale s-a dezvoltat în spațiul românesc mai ales spre primul sfert al secolului XX. Această mișcare prin care au fost întocmite monografiile a atins apogeul în perioada interbelică epocă în care Școala Sociologică de la București a întreprins ample cercetări în lumea rurală românească aflată în toate provinciile istorice românești.

În aplicarea acestor cercetări era vizată dimensiunea sociologică a politicilor întreprinse de guvernele românești care au încercat să creeze un nucleu identitar în Dobrogea pe baza conceptului de „stat națiune” de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Ideea *națiunii*, foarte la modă în epocă, a fost utilizată în consolidarea specificului național românesc din Dobrogea, în condițiile existenței unui puternic curent de opinie în Europa raportat la ideea „statului națiune”.

Școala sociologică creată de profesorul Gusti a încadrat demersurile echipeilor monografice din satele dobrogeane pe ideea *naționalismului românesc*. Gusti nu a exclus minoritățile etnice din România (implicit pe cele din Dobrogea) pe care le considera o parte constitutivă a societății românești, dar care configurau ideea de alteritate în raportul dintre ele însele și națiunea română. În această idee se dorea să fie întreprinsă o evaluare a *procesului de integrare* a Dobrogei după doar jumătate de secol de administrație românească (1878-1935) care se suprapunea peste aproape cinci secole de otomanizare.

Metodele de cercetare ale monografiștilor gustieni în diverse sate românești nu s-au regăsit în spațiul dobrogean decât în mod sporadic.⁶ Derularea acestor campanii s-a datorat în mare parte succesului pe care Școala Sociologică de la București l-a avut între 1925-1937 conform afirmațiilor profesorului Dumitru Sandu într-un studiu⁷ publicat recent într-o revistă dedicată în întregime *Școlii Sociologice de la București*. Profesorul Gusti se va fi gândit și la modul în care urmau să fie studiate satele multietnice ale Dobrogei care se configurau după modificarea raportului demografic odată cu procesul colonizărilor derulate de statul român, însă acest lucru era lăsat pe un loc secund prioritate având satele cu populație majoritar românească.

Putem aminti în această elită intelectuală a Dobrogei pe: *Emanoil Bucuța*, *Constantin Brătescu*,⁸ *Apostol Culea*, *Alexandru Arbore*.⁹ Relațiile care au legat

---

6 Acțiunile din comuna *Ferdinand*, județul Constanța din vara lui 1935 sau monografia satului *Ezibe* din Dobrogea de Sud redactată de către G. Constantinescu-Mircești.

7 Dumitru Sandu, „Gândirea regională în mișcarea gustiană de ridicare a satului”, *Transilvania*, 11-12(2012): 7. Autorul studiului descrie modul în care Dimitrie Gusti susținea că în doar patru ani era posibilă studierea monografică a celor 15 mii de sate existente în perioada interbelică. Profesorul descria cum urmau să se întocmească câte 53 de studii anual în cele 71 de județe ale României acelei epoci.

8 Constantin Brătescu, „Două statistici etnografice germane în Dobrogea”, *Arhiva Dobrogei*, 2(1919):60-71; Leonida Colescu, „Naționalitățile din Dobrogea după recensământul general al populațiunii din 11 decembrie 1912”, *Arhiva Dobrogei*, 2(1919): 86-87; Constantin Brătescu, *Populația Dobrogei, în Dobrogea cincizeci de ani de viață românească*, (București: Cultura Românească, 1928), 205-256; Constantin Brătescu, „Populația Cadrilaterului între anii 1878-1938”, *Analele Dobrogei*, 2(1938):196.

9 Alexandru P Arbore, „Noi informațiuni etnografice istorice și statistice asupra Dobrogei și a regiunilor basarabene învecinate Dunării”, *Analele Dobrogei*, 1-12 (1938):94.

școala sociologică creată de Dimitrie Gusti de spațiul dobrogean, au fost multiple, profunde, legătura dintre școala gustistă și teritoriul amintit fiind mai mult decât o simplă influențare legată de relația de rudenie pe care populația românească ce trăia în acest teritoriu o avea cu restul arealului identitar românesc.¹⁰

Autorii amintiți au consemnat deltalii despre configurația socială și identitară a Dobrogei.¹¹ Putem identifica în presa timpului cel puțin două probleme care au definit spațiul social și sistemul politic românesc și anume: a) demagogia politicianilor și ineficiența administrativă a instituțiilor; b) specificul satului românesc cu practicarea unui tip de agricultură arahaic, medieval.¹² În același timp analizând acest specific al satului românesc este obligatoriu să studiem modul în care Dobrogea s-a modernizat în contextul proiectelor politice promovate de elitele românești precum și aportul pe care comunitățile etno-politice amintite îl aduc, direct sau indirect, la acest proces

3. Metoda monografiilor aplicate în Dobrogea de la Școala Sociologică de la București

Monografiile au publicat datele concrete ale diferitelor cercetări și recenzări a populației care se afla sub administrarea guvernelor românești începând cu 1878. Recensămintele generale ale populației întreprinse în 1899, 1912, 1930 au fost date publicității de către *Institutul Național de Statistică* și fiecare dintre acestea au fost structurate pe zone de locuire sau provincii între care se regăsește și Dobrogea.

Recensămintele conțin date sigure despre realitățile demografice, etnice, numărul și densitatea populației pe arealul de locuire. Publicarea unor documente inedite legate de recensăminte contribuie la cunoașterea modului în care statul român a creat un tip de ideologie a colonizării, dezvoltării și evoluției demografico-sociale a Dobrogei.

Acestor documente li se adaugă informații prin care explicăm intensitatea colonizărilor din cele două perioade ale derulării procesului 1880-1912 și 1918-1938. Cele două etape nu au fost marcate de intensități egale deoarece au fost identificate zone diferite de colonizare și un interes politic diferit. Dacă în prima perioadă a colonizării au existat considerente de ordin politic, strategic și teritorial impuse de extinderea teritoriului *Vechiului Regat* (1880-1912) în cea de-a doua perioadă (1918-1938) au existat considerente diferite deoarece avem de-a face cu o zonă redusă ca dimensiune și ca importanță geopolitică – *Dobrogea de Sud* – compusă din județul Caliacra (3854 km²) și județul Durostor (3526 km²). În primul număr al *Curierului*, din 8 iulie 1935, Gusti îndemna membrii echipelor să fie loiali echipei și să închege o *sinceră camaraderie* fără de care nu era posibilă această ridicare a nivelului satelor.¹³

---

10 Zoltan Rostas, *Monografia ca utopie. Interviuri cu H. H. Stahl (1985-1987)*, (București: Ed. Paideia, 2000), 43.

11 Toți acești cercetători au întreprins cercetări în diferite comunități dobrogene, în echipă sau individual, și au publicat studii fundamentale în reviste de specialitate precum *Analele Dobrogei*, în presa epocii ori în lucrări specializate care au oferit un important inventar al realităților pe care le-au întâlnit în acest teritoriu.

12 Pentru a defini aspectul decalajului sectorului agricol din România am cercetat mai multe lucrări printre care atestă această înapoiere, Dimitrie Gusti, *Opere*, ediție critică de O. Bădina și O. Neamțu, (București, Editura Academiei, 1970), 43-47; Ilie Corfus, *Agricultura Țării Românești în primă jumătate a secolului al XIX-lea*, București: Editura Academiei, 1969), 77-89; Radu Rosetti, *De ce s-au răsculat țărani*, (București: Editura Socec, 1908), 269. O erudită analiză despre acest aspect la Daniel Chirot, *Schimbarea....*, în special capitolul: *Sistemul politico-economic de tip colonial și criza agrară 1864-1917*, 195-250, unde autorul descrie statutul de periferie a economiei agrare românești precum și rolul de colonie care furniza materie primă Occidentului.

13 Maria Larionescu (editor), *Școala Sociologică de la București*, (București: Metropol, 1996), 88-91.

Tot profesorul Gusti îndemna tinerii cercetători să realizeze o *sinceră înfrățire cu satul* deoarece oricât de bine s-ar fi realizat aceste cercetări fără această legătură spirituală nu ar fi posibilă *transformarea sufletească a satului românesc*¹⁴. Datorită faptului că cercetările de teren trebuiau făcute cu mare seriozitate se obișnuia ca în anumite localități echipele să meargă câte doi ani la rând aspect pe care îl aflăm din informările făcute de către publicația amintită. Astfel pentru anul 1935 s-a hotărât ca anumite sate să fie cercetate suplimentar după ce, cu un an în urmă, se făcuseră cercetări amănunțite. Printre aceste sate amintim: *Sadova, Nerej, Năpădeni, Stănești, Goicea Mare, Leșu, Fibiș, Miron Costin și Ferdinand I* unde echipele urmau să cerceteze în amănunt grupurile care locuiau acolo.

Dimitrie Gusti explică cum erau alese aceste localități astfel încât să existe câte o echipă în fiecare parte din România, care urma să *vestească un nou fel de a lucra pe tărâmul culturii*. Găsim și localitățile pe care echipele urmau să le cerceteze în campania din 1935: *Țebea-* în Apuseni, *Cuhea-* în Maramureș, *Clopotiva* – în Țara Hațegului, *Moișeni-* în Țara Oașului, *Regina Maria-* jud. Caliacra în Dobrogea de Sud, *Dodeștii de Fălciu* – un sat de răzeși din Moldova, *Bordușani-* în Ialomița pe brațul Borcea, *Săbăteni* în jud. Arad, *Pecineaga* jud. Tulcea în Dobrogea de Nord. Se poate observa că erau vizate pentru cercetare toate regiunile țării, zone în care se aflau și județele Caliacra, Tulcea și Constanța unde se desfășurau cele trei campanii din anul 1935.

În Dobrogea, erau organizate cercetări în trei comunități: satul *Pecineaga*-jud. Tulcea, campanie condusă de Apostol Culea, în satul *Regina Maria*-jud. Caliacra campania de cercetări sociologice a fost coordonată de C.D. Constantinescu-Mircești iar campania organizată în comuna *Ferdinand I* în jud. Constanța probabil a fost condusă de către unul din apropiații lui D. Gusti, deși numele nu este precizat în calitate de coordonator în tabelul prezentat anterior. Condițiile de desfășurare a cercetărilor rurale în Dobrogea au fost realizate în condiții materiale identice cu cele din restul teritoriului românesc. În numărul doi al *Curierului Echipelor Studențești* sunt descrise condițiile în care se desfășurau cercetările în diferite sate.

La Nerej în jud. Putna echipa de monografiști care a făcut cercetări în 1934 ajunge și în vara lui 1935. Aceleași condiții austere și în satele *Regina Maria*¹⁵ și *Ferdinand I* din Dobrogea. Coordonatorul echipei din satul Regina Maria, C.D. Constantinescu-Mircești, scria în numărul 3 al Curierului, în rubrica destinată rapoartelor de activitate din teritoriu: „*Am ajuns cu membrii echipei în sat la miezul nopții de 6 iulie, venind cu căruțele care ne-au adus de la gară (neprecizată locația gării). A doua zi după sosire, fiind duminică am luat contact cu frunzații satului și cu o mare parte din săteni, cărora le-am arătat pe scurt rostul echipei. Apoi am început munca pentru organizarea vieții echipei*”¹⁶.

Un aspect interesant este faptul că în 1935 regele Carol al II-lea a inspectat echipa de monografiști care lucra în satul *Ferdinand I*¹⁷ jud. Constanța unde echipa făcuse cercetări și cu un an în urmă¹⁸. Ziua aleasă pentru vizită a fost în ziua de 26 august 1935. Regele a fost așteptat de Gusti personal, de oficialitățile județene și de cele două echipe de monografiști, una care se afla la Ferdinand și o alta venită

14 *Curierul Echipelor Studențești*, 1(1935):1.

15 Satul Regina Maria se află, în prezent, pe teritoriul ce aparține Bulgariei. Satul *Ferdinand I* în prezent este reprezentat de comuna Mihail Kogălniceanu în jud. Constanța.

16 *Curierul Echipelor Studențești*, 1(1935):2.

17 Despre satul *Ferdinand I* se afirma că era „*o așezare ciudată de tătari, români și nemți, fiecare cu deprinderile sale, strânși din colțuri deosebite cu nevoi și bucurii diferite*”.

18 *Curierul Echipelor Studențești*, 1(1935):1. Articolul din pagina 1 informa : „*M.S. Regele a cinstit cu înalta Sa vizită, mai întâiu, echipa din comuna Ferdinand I care lucrează acolo în al doilea an. Soveranul a urmărit cu atenție tot ce s-a făcut și mai ales continuitatea cu ale campaniei din vara trecută*” .

pentru acest eveniment din satul Regina Maria. Regele ajunge în Ferdinand I pentru vizita programată și, timp de o zi, a trecut pe *la cele trei biserici din sat cea românească, cea catolică, și la geamia musulmană*¹⁹. În descrierea zilei speciale și a venirii regelui este adusă aminte și vizita în câteva gospodării de români, nemți și tătari. Pe parcursul aceleiași zile suveranul asistă la o ședință de lucru timp de trei ore, în cadrul căreia s-au prezentat rezultatele muncii echipei prezente în.

La ședința de lucru au participat D. Gusti, cei 14 membri ai echipei care au lucrat în vara lui 1935 la Ferdinand I și echipa din satul Regina Maria, fruntași ai comunei, reprezentanți ai autorităților județene de la acea vreme. Tot în aceeași ședință de lucru a fost prezentat un raport general al lucrărilor echipei din satul Regina Maria. Probabil că D. Gusti cunoștea bine competențele pe care le avea Constantinescu-Mircești în materie de organizare a campaniilor de cercetare și al prezentării rezultatelor acesteia în cadrul oficial. Aceste motive au stat, credem noi, la baza deciziei pe care a luat-o D. Gusti de a-i încredința lui C.D. Constantinescu-Mircești organizarea manifestărilor legate de vizita regelui Carol al II-lea în vara anului 1935.

În acest context descriem și realitățile din satul Regina Maria situat în județul Caliacra care nu a fost ales întâmplător din punctul nostru de vedere. Nici cele două sate Pecineaga și Ferdinand I din Dobrogea nu au fost alese întâmplător, credem noi. Cele trei sate erau diferite din punctul de vedere al compoziției etnice și defineau un specific social concret. Satul Pecineaga era situat pe malul drept al Dunării și a reprezentat un important loc de refugiu pentru românii care fugeau de birul impus în Moldova și Țara Românească în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea. *Țara turcească* cum era numită Dobrogea, de românii din cele două Principate, până la 1878 le oferea un adăpost sigur și un posibil lot de pământ de lucrat. În acest mod, fugind de apăsarea fiscală sau de pedeapsa pentru săvârșirea vreunei infracțiuni, românii au întemeiat sate pe malul drept al Dunării unde agenții fiscului aplicat de boieri nu mai aveau jurisdicție. Concluzionând Pecineaga era un sat de români, Ferdinand I era un amestec de tătari așezați din vechime, de germani veniți din Basarabia și de români colonizați din Transilvania.

Satul *Regina Maria* era înființat în anii 30 din aromânii colonizați din Bulgaria și Grecia, de români din Banatul Iugoslav și un număr redus de români din Oltenia și Muntenia. Putem observa că specificul acestor așezări era diferit și credem că decizia trimiterii echipelor a ținut cont de acest specific al fiecărei comunități. Probabil D. Gusti și echipele de cercetare voiau să cerceteze cum a fost păstrată o cultură românească la *Pecineaga*, cum s-au suprapus culturile sociale la *Ferdinand I* și modul în care se poate întemeia o comunitate cu grupuri din diferite zone geografice care să formeze o comunitate compactă în cazul satului Regina Maria. Monografiile publicate în urma anchetelor de teren demonstrează diversitatea lumii rurale românești în perioada interbelică. Din conținutul acestor monografii concluzionăm că satele României interbelice nu sunt deloc asemănătoare sau identice unul cu altul așa cum putem deduce din lectura unor rapoarte întocmite în timpul cercetărilor.

O situație în care găsim diferențe întâlnim în satul *Regina Maria* despre care am vorbit mai sus. Un articol publicat în *Curierul Echipelor Studențești* afirmă că „*satul nu are o unitate sufletească, fiecare grup colonizat trăind izolat cu obiceiurile și tradițiile sale, neamestecându-se deloc în viața celorlalte grupuri de coloniști.*”²⁰ Se cerceta în ce mod a fost realizată *organizarea socială* a spațiului dobrogean după jumătate de secol de administrație românească. Evoluția sistemului rural, în regiune, depindea de specificul multicultural al Dobrogei datorită faptului că existau clivaje serioase în dimensiunea etnică, religioasă, economică.

19 *Curierul Echipelor Studențești*, 1(1935):5.

20 *Curierul Echipelor Studențești*, 5(1935):7.

Într-o monografie publicată de C.D. Constantinescu-Mircești putem observa aserțiunea noastră despre integrarea comunităților etnice și modul în care au evoluat relațiile intercomunitare. În prefața lucrării D. Gusti susține că ideile care au motivat demersul sociologic în satul Ezibei se bazează pe „*conglomeratul etnic așa de variat încât pentru cunoașterea acestui ținut minunat sunt necesare nu numai astfel de studii ci sunt necesare societăți (culturale) care să poată reprezenta în permanență această preocupare*”²¹.

Mergând mai departe în cuvântul introductiv al lucrării amintite Constantinescu-Mircești susține că satul Ezibei este în mic o parte din caracteristicul Dobrogei. De fapt era analizată componența etnică a spațiului dobrogean în care coordonatorul monografiei identifică comunități ale turcilor, tătarilor, românilor, bulgarilor care erau prezente în Dobrogea de Sud (Cadriilaterul). Mergând mai departe în fundamentarea cercetării sociologice Constantinescu-Mircești argumenta demersul întreprins. Constantin Moisil, cercetător consecvent al spațiului dobrogean, a făcut o radiografie pertinentă la împlinirea a 25 de ani de la încorporarea Dobrogei la România. Moisil afirma că: *misiunea noastră în Dobrogea este pe cât de importantă pe atât de grea. În primul rând sarcina noastră este să stabilim legături cât se poate mai intime între diferitele neamuri ale provinciei, pentru a face din ele o populațiune cu aceleași sentimente și aspirațiuni. Pentru aceasta, însă, este necesar să cunoaștem mai întâi sufletul acestor popoare să le cunoaștem viața din trecut și obiceiurile, credințele*”²²

Cartografierea satului Ezibei a identificat un astfel de fenomen care se raporta la diferențierile culturale și la identitățile plurale monografia descriind viața de familie, tradițiile, obiceiurile turcilor, tătarilor, bulgarilor, aromânilor și românii. Dobrogea, în perioada interbelică, avea un grad foarte mare de diferențiere socială dar și etnică, existau în același timp, mai multe grupuri care creau o variabilitate colectivă. Dincolo de impresia de imobilism, lumea dobrogeană a începutului de secol XX se confrunța cu dificultăți de adaptare la un tip de cultură politică specifică modernității²³.

În cercetările din vara anului 1938 echipele studențești organizate de *Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”* au avut misiunea să facă anchete care depășeau în mod concret și obișnuit compoziția și omogenitatea în satele românești.²⁴ Foarte multi dintre membrii comunităților etnice dobrogene nu se raportau la identitatea politică ca dimensiune politică ci se raportau la o identitate de grup care urma să conserve specificul grupului și să-l apere de influențele aculturatoare. Revenind la anchetele de teren din 1938 cele 60 de echipe studențești, formate din 850 de *echipieri voluntari*, au cercetat populația, nașterile, mortalitatea, proprietatea, viața cotidiană, alimentație, starea economică, nivelul de educație al populației din 60 de sate²⁵ cercetate. În Dobrogea au fost cercetate trei sate în trei județe diferite ale provinciei: *Bazaurturile*- jud. Caliacra, *Cusuiul din Vale*-jud. Durostor și *Pecineaga*-jud. Tulcea.

Putem observa că au fost alese două sate din sudul Dobrogei teritoriu intrat în componența României în 1913 și un sat în care locuia o importantă populație

21 Constantinescu-Mircești, C.D., *Un sat dobrogean Ezibei*, (București:Editura I.E.Torouțiu), X.

22 Constantinescu-Mircești, XII

23 Carmen Alexandrache, *Politic și religios în societatea românească secolele XVII-XIX. Puncte de reper*, în, Daniela Bușă, Ileana Căzan, (coord.) *Curenți ideologice și instituțiile statului modern – sec. XVIII- XX. Modelul european și spațiul*, (București: Oscar Print, 2006), 109.

24 Golopenția, Georgescu, *60 de sate românești*, V-VII.

25 Din tabelul prezentat publicat în 1941 sunt prezentate satele cercetate împărțite pe provincii istorice: Muntenia-12 sate; Transilvania-12 sate; Basarabia-10 sate; Moldova-9 sate; Banat-9 sate; Oltenia-3 sate; Dobrogea-3 sate; Bucovina-2 sate, Golopenția, Georgescu, *60 de sate românești...*, XIII.

vorbitoare de limbă română aflat pe malul drept al Dunării. Nu întâmplător anchetele s-au desfășurat în sate românești deoarece în Dobrogea acelei epoci locuiau foarte multe dintre comunitățile etnice care dominau în unele dintre așezări. Acest fapt rezulta din diferențele etnice dar și din percepția fiecărei etnii asupra fenomenului politic.

Deotomanizarea este manifestă și se expune public accentuând importanța instituțiilor românești în transformarea socială și comunitară a Dobrogei. În ziarul „Constanța” din 15 noiembrie 1892 găsim publicate articole care exprimă oficial această stare de lucruri titrând: „*Mulți români – și chiar dintre bărbații noștri politici – își închipuie și acum că Dorogea este un conglomerat de naționalități, mai mult sălbatică decât culte și nedemne de o soartă mai bună. Ei bine datorita noastră este de a arăta contrariul a ceea ce se crede și de a demonstra prin fapte pozitive că Dobrogea nu mai este la 1892 ceea ce era în 1879*”²⁶.

Așa era pusă problema și în Dobrogea în sensul că trebuiau contabilizate sentimentele politice dar și opțiunile membrilor etniilor dobrogene. În același ziar amintit anterior „Constanța” din noiembrie 1892 era consolidată „datoria” politică a instituțiilor: „*Nouă ne incumbă, în primul loc, datoria guvernului și a țării românești, că întru nimic Dobrogea actuală nu este inferioară populațiunii din regat. Și în toate orașele din Dobrogea, ca și în cele din țară, există pătură cultă, destul de numeroasă și o burghezie ca toate burghezimile. Și în comunele rurale de aici (din Dobrogea), ca și cele de dincolo (din Regat) se află populație laborioasă, onestă și accesibilă*”²⁷.

Elementele de schimbare erau foarte bine filtrate printr-o latură genetică care nu permitea abandonarea unor cutume sau a unor tradiții reprezentative ale comunității. Comunitatea de limbă era definitorie pentru apartenența la grup. Avem cazul turcilor, tătarilor, rușilor-lipoveni cu imaginea etnică foarte bine reprezentată tradiția spațiului de locuire comună dat fiind faptul că veneau din stepa asiatică. Nu se punea problema încadrării spațiului dobrogean într-un grad de dezvoltare politică datorită faptului că majoritatea etniilor care se stabiliseră în Dobrogea veneau din sisteme politice cu instituții nerepresentative și cu o cultură politică slab configurată.²⁸ Drepturile politice ale dobrogenilor au fost obținute mult mai târziu în 1909 încadrând provincia în sistemul administrativ românesc cu drepturile politice aferente.

În altă ordine de idei, nu se poate vorbi în cazul Dobrogei de acea *temperatură istorică zero*²⁹ prin care se definesc societățile primitive pentru că în spațiul de care vorbim exista un anumit decalaj instituțional și nu absența politicului, dat fiind faptul că Imperiul Otoman organizase spațiul dobrogean ca un bastion de ofensivă otomană.³⁰ Expansiunea demografică în Dobrogea se încadrează unor teorii ale antropologilor politici care definesc principalele teorii de analiză și de încadrare în anumite comportamente colective precum: regruparea, manifestările violente și cele conflictuale, alegere a partenerului, protecție.³¹ Am încercat să expunem succint în cadrul acestui studiu preocupările Școlii Sociologice de la București în Dobrogea și acțiunile întreprinse de către echipierii din teritoriu în munca de investigare și ridicare a satului dobrogean

26 *Constanța*, 15 (1892):3.

27 *Constanța*, 15 (1892):4.

28 Am putea da exemplul Imperiului Otoman din spațiul căruia veneau turcii, tătarii, bulgarii, grecii și al rușilor-lipoveni ori germanilor care veneau din Basarabia spațiu administrat de Rusia țaristă.

29 Geraud, M.O., Leservoisier O, Pottier, R.(2001), *Noțiuni cheie ale Etnologiei- analize și texte*, traducere de Dana-Ligia, în special capitolul IV-*Societăți tradiționale*, unde este definit conceptul de *societăți calde și societăți reci*, (Iași: Polirom, 2001),60.

30 Pierre Clastres, *Societatea împotriva statului*, (București: Editura Ararat, 1995), 82.

31 Stahl, P. H., (2000), *Triburi și sate din Sud- Estul Europei*, Editura Paideia, București, p.121.

BIBLIOGRAFIE

- BĂDESCU, Ilie, CUCU-OANCEA, Ozana, ȘIȘEȘTEAN, Gheorghe *Tratat de sociologie rurală*, București, Editura Mica Valahie, 2009.
- BLACK, C.E., *The Dynamics of Modernization. A Study in Comparative History*, Harper, New York, 1966.
- BRĂTESCU, C., *Dobrogea cincizeci de ani de viață românească*, București, Cultura Românească, 1928.
- BUȘĂ Daniela, CĂZAN Ileana, (coord.) *Curențe ideologice și instituțiile statului modern – sec. XVIII- XX. Modelul european și spațiul*, Editura Oscar Print, București.
- CĂZAN, Ileana, *Societatea românească între modern și exotic văzută de călători străini (1840-1847)*, București, Oscar Print, 2005.
- CHIROT, Daniel, *Schimbarea într-o societate periferică*, București, Editura Corint, 2004.
- CHIROT, Daniel, *Social Change in a Peripheral Society. The Creation of a Balkan Colony*, Academic Press, 1976.
- COPANS, Jean, *Introducere în etnologie și antropologie*, Iași, Editura Polirom, 1999.
- CLASTRES, Pierre, *Societatea împotriva statului*, București, Editura Ararat, 1995.
- CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997.
- CONSTANTINESCU-MIRECȘTI, C.D., *Un sat dobrogean Ezibei*, Editura I.E.Torouțiu, București, 1938
- GERAUD, M.O., Leservoisier O, Pottier, *Noțiuni cheie ale Etnologiei- analize și texte*, traducere de Dana-Ligia Ilin, Iași, Editura Polirom, 1999.
- GOLOPENȚIA, Anton, Georgescu, D. Constantin, *60 de sate românești-cercetate de echipele studențești*, vol. I-, București, Institutul de Științe Sociale al României, 1941.
- GUSTI, Dimitrie, *Știința națiunii și reforma politică*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2008
- LARIONESCU, Maria (editor), *Școala Sociologică de la București*, București, Editura Metropol, 1996.
- LEVI-STRAUSS, Claude, *Antropologie structurală*, București, Ed. Politică, 1979.
- LIVEZEANU, Irina, *Cultură și Naționalism în România Mare*, traducere de Vlad Russo, București, Humanitas, 1998;
- MURGESCU, Bogdan, *România și Europa- acumulara decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010.
- PAWLOVITCH, K. Steven, *Istoria Balcanilor 1804-1945*, Iași, Editura Polirom, 2004.
- GUSTI, Dimitrie, *Opere*, Vol.III, București, Editura Academiei RSR, 1970.
- ROSETTI, Radu, *De ce s-au răsculat țărani*, București, Editura Socec, 1908.
- ROSTAS, Zoltan, *Sala luminoasă – Primii monografiști ai Școlii Gustiene*, București, Ed. Paideia, 2003.
- ROSTAS, Zoltan, *Monografia ca utopie. Interviuri cu H. H. Stahl (1985-1987)*, București, Editura Paideia, 2000.
- ROSTAS, Zoltan, *Atelierul Gustian*, București, Editura Tritonic, 2005.
- STAHL, H. Paul, *Triburi și sate din Sud- Estul Europei*, Editura Paideia, București, 2000.
- STAHL, H Henry, *Amintiri și Gânduri din vechea școală a monografiilor sociologice*, București, Editura Minerva, 1981.
- WALLERSTEIN, Immanuel, *The Modern World-Sistem: Capitalist Agriculture and the Origins of the World-Economy in the Sixteenth Century*, New York, Academic Press, 1974.
- ZBUCHEA, Gheorghe, *România și războaiele balcanice 1912-1913. Pagini de istorie sud-est europeană*, București, Editura Albatros, 1999.

Aricole de presă:

Arhiva Dobrogei, 2, (1919).

Analele Dobrogei, 1-12 (1930).

Analele Dobrogei, 2(1938).

Deșteptarea Dobrogei, 7 (1893)

Dobrogea Jună, 6-7(1915)

Curierul Echipelor Studentești, 1-2(1935).

Cuvântul Dobrogei Noui, 1 (1937)

Dobrogea Jună, 7 (1915).

Transilvania, 11-12 (2012).